

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ „ROZWIĄZANIE MAŁŻEŃSTWA
W PRAWIE KANONICZNYM”**

Warszawa, 24 kwietnia 2013 roku

W dniu 24 kwietnia 2013 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Rozwiązanie małżeństwa w prawie kanonicznym”. Po powitaniu uczestników przez dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW ks. dra hab. Henryka Stawniaka, prof. UKSW, otwarcia Konferencji dokonał Rektor UKSW ks. prof. dr hab. Stanisław Dziekoński.

Pierwszej sesji przewodniczył ks. dr hab. Leszek Adamowicz, prof. KUL. Pierwszy referat pt. „Nierozerwalność małżeństwa a możliwość jego rozwiązania” wygłosił ks. dr hab. Piotr Majer, prof. UPJPII. Prelegent najpierw przypomniał naukę kodeksową na temat nierozzerwalności małżeństwa. Następnie omówił przypadki jego rozwiązania. Małżeństwo zawarte i dopełnione nie może być rozwiązane żadną ludzką władzą i z żadnej przyczyny, oprócz śmierci. Małżeństwo niedopełnione, zawarte przez ochrzczonych lub między stroną ochrzczoneą i stroną nieochrzczoneą, może być ze słusznej przyczyny rozwiązane przez biskupa rzymskiego, na prośbę obydwu stron lub tylko jednej, choćby druga się nie zgadzała. Drugi referat pt. „Biskup diecezjalny wobec prośby o dyspensę *super rato*” wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z UKSW. Autor omówił postępowanie w sprawie dyspensy *super rato* wobec biskupa diecezjalnego. Zgodnie z kan. 1061 KPK: „Ważne małżeństwo pomiędzy ochrzczoneymi nazywa się tylko zawartym, jeśli nie zostało dopełnione; zawartym i dopełnionym, jeśli małżonkowie podjęli w sposób ludzki akt małżeński przez się zdolny do zrodzenia potomstwa, do którego to aktu małżeństwo jest ze swej natury ukierunkowane i przez który małżonkowie stają się jednym ciałem. Gdy po zawarciu małżeństwa małżonkowie wspólnie zamieszkali, domniemywa się dopełnienie, dopóki coś przeciwnego nie zostanie udowodnione. Nieważne małżeństwo nazywa się mniemanym, jeśli zostało zawarte w dobrej wierze przez jedną przynajmniej ze stron, dopóki obydwie strony nie upewnią się o jego nieważności”. Prof. Góralski wyjaśnił, że jest to proces administracyjny. Sędzią audytorem powinien być kapłan. Autor omówił trzy rodzaje dowodów w tym postępowaniu: dowód z dziewictwa kobiety, dowód moralny (ze świadków) oraz dowód z braku czasu na dopełnienie. Trzeci referat

w tej sesji, „*Motu proprio Quaerit semper* – kompetencja Roty Rzymskiej w zakresie spraw o rozwiązanie małżeństwa zawartego i niedopełnionego”, wygłosił bp Antoni Stankiewicz z Rzymu (były dziekan Roty Rzymskiej). Biskup Stankiewicz omówił na wstępie kontrowersje na temat *motu proprio*. Okres promulgacji dokumentu przewidziany na 3 miesiące został skrócony do 2-3 dni. W art. 2 § 2 *Quaerit semper* czytamy: „Przy tym Trybunale ustanowiony jest Urząd, w którego kompetencjach leży rozpoznanie faktu niedopełnienia małżeństwa i istnienia słusznej przyczyny do udzielenia dyspensy. Dlatego przyjmuje on wszelkie akta wraz z wnioskiem biskupa i uwagami obrońcy węzła, uważnie rozpatruje, zgodnie ze specjalną procedurą, prośbę o uzyskanie dyspensy i, jeśli przypadek jest uzasadniony (*si casus ferat*), przedstawia ją Papieżowi”. Kolejną, nową kompetencję Roty Rzymskiej przedstawia art. 2 § 3: „Urząd ten ma także kompetencje w zakresie spraw o orzeczenie nieważności święceń kapłańskich, zgodnie z prawem powszechnym i własnym, przy zastosowaniu odpowiednich modyfikacji”.

Drugiej sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Andrzej Pastwa z Uniwersytetu Śląskiego. Jako pierwsza wystąpiła pani dr hab. Urszula Nowicka z UKSW z referatem pt. „Rozwiązanie małżeństwa na mocy przywileju Pawłowego”. Prelegentka zaprezentowała stanowisko Kościoła w tej kwestii zawarte w KPK w kan. 1143-1147. Pani Nowicka wskazała na kilka elementów, które ujęte w sposób integralny pozwalają konkretny przypadek zakwalifikować jako przywilej Pawłowy. Po pierwsze, musi istnieć ważne małżeństwo naturalne zawarte przed chrztem którejkolwiek ze stron. Następnie musi nastąpić przyjęcie ważnego chrztu przez jednego ze współmałżonków. Po trzecie, musi nastąpić odejście strony nieochrzczonej. Następnie, w chwili, kiedy strona ochrzczona zawrze nowy związek małżeński, rozwiązuje się poprzedni, czyli naturalny. Strona korzystająca z przywileju Pawłowego powinna zawrzeć związek małżeński ze stroną katolicką, jednak na skutek poważnej przyczyny ordynariusz miejsca może zezwolić na zawarcie małżeństwa ze stroną ochrzczoneą niekatolicką. Wreszcie strona ochrzczona ma prawo zawrzeć małżeństwo ze stroną katolicką, jeśli strona nieochrzczona, zamieszkując najpierw w zgodzie *sine contumelia Creatoris*, nagle odeszła bez uzasadnionej przyczyny. Kolejny wykład pt. „Współczesne kontrowersje doktrynalne wokół tzw. przywileju Piotrowego” przedłożył ks. prof. dr hab. Ginter Dzierżon z UKSW. Prelegent zwrócił uwagę w swoim przedłożeniu na różnorodność terminologiczną. Powołując się na wybitnych kanonistów, zwrócił uwagę, iż termin „przywilej Pawłowy” obecny w kan. 1143 KPK nie jest odpowiedni. Kan. 76 § 1 KPK stwierdza, że „przywilej, czyli łaska udzielona dla pożytku pewnych osób, fizycznych lub prawnych, szczególnym aktem, może być przyznany przez ustawodawcę oraz przez władzę wykonawczą, której prawodawca dał taką władzę”. Mamy tu do czynienia z nieadekwatnością terminu „przywilej” do władzy papieskiej. Lepiej brzmiałby termin: „tzw. przywilej”. Autor referatu zajął się również ewentualnym stosowaniem terminu przywilej Piotrowy, który obecnie coraz czę-

ściej jest stosowany w słownikach kanonistycznych (np. *Diccionario General de Derecho Canónico*).

Trzeciej sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz z Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Pierwszy wykład w tej sesji pt. „Istotne elementy procesu o uzyskanie przywileju wiary na poziomie diecezjalnym w świetle Norm z 2001 roku” przedłożył ks. dr Bartosz Nowakowski z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biskup diecezjalny jest kompetentny do przeprowadzenia procesu. Instrukcję procesu przeprowadza sam biskup lub powierza jej przeprowadzenie instruktorowi. Do prośby o łaskę papieską należy dołączyć dokument zawarcia małżeństwa, które ma być rozwiązane. W przypadku małżeństwa zawartego za dyspensą od przeszkody różności religii powinno się dołączyć protokół badania kanonicznego i dokument dyspensy. W przypadku prośby o rozwiązanie małżeństwa istotne jest przesłuchanie stron, świadków, dowody z dokumentów. Na fazę końcową procedury diecezjalnej składa się relacja instruktora, *animadversiones* obrońcy węzła małżeńskiego oraz *votum* biskupa diecezjalnego. Z kolei ks. prof. dr Janusz Kowal z Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie przedstawił temat: „Rozwiązanie małżeństwa *in favorem fidei* – praktyka Kongregacji Nauki Wiary”. Gość z Rzymu zaznaczył, że zamknięcie postępowania na poziomie diecezjalnym oraz przesłanie akt do Kongregacji Nauki Wiary nie oznacza ostatecznego zamknięcia postępowania administracyjnego. Gdy sprawa trafia do Kongregacji, jest rejestrowana i jest jej nadawany numer, którym od tej pory należy posługiwać się w korespondencji z Kongregacją. Po wpłynięciu sprawy do Kongregacji weryfikuje się komplementarność akt, a następnie akta trafiają do obrońcy węzła małżeńskiego przy Urzędzie do spraw Małżeńskich. Zwracając akta, obrońca węzła jest zobowiązany do przekazania czterech egzemplarzy swoich uwag – jednego dla Kongregacji, a trzech dla Komisarzy mianowanych *ad hoc* przez Prefekta Kongregacji, którym następnie są przekazane akta do oceny. W przypadku pozytywnej decyzji większością głosów w stosunku 2/3 lub 3/3, następuje orzeczenie *pro gratia*. Wtedy Urząd do spraw Małżeńskich przygotowuje specjalne pismo i po zaaprobowaniu przez Prefekta Kongregacji jest przedstawione Ojcu Świętemu, który podejmuje ostateczną decyzję, składa swój podpis, udzielając w ten sposób łaski rozwiązania małżeństwa na mocy przywileju wiary. Reskrypt papieski udzielający łaski jest przesyłany do biskupa diecezjalnego, który ma obowiązek powiadomić o nim stronę proszącą i za dbać, aby zostały zachowane dyspozycje w nim zawarte.

Konferencję podsumował ks. dr hab. Wiesław Kiwior, prof. UKSW, Prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie.

Ks. Robert Kantor